

BLICHERNOTER indeholder:
 Formanden skriver
 Årsberetning
Forelsket i Aaret 1962 H.H. Seedorff
Modermordet i Fjaltring –
 Roman af Jens Kr. Lings
Vinhandleren og Herremanden – en
 Blichernovelle ved Tove Kristiansen
*Randers Teater og et kunstnerbesøg
 af fru Heiberg* ved Erik Harbo
Et livslangt Venskab med Degnen –
 Povl Riis
Grundtvigs skolegang i Jylland –
 Ludvig Schrøder
Blicher-seminar i Randers – referat
Niels W. Gade 200 år
Da Blicher var i vælten, Erik Harbo

**Følgende af selskabets nuværende
 og tidligere medlemmer kan kon-
 taktet, hvis man har brug for et fo-
 redrag om Blicher. Se hjemmesi-
 den for adresser**

Erik Harbo, formand. Blicher-Selskabet
 Lektor Henrik Ljungberg
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Specialkonsulent Peder Porse
 (næstformand i Blicher-Selskabet)
 cand.mag. Else Marie Laigaard
 Provst Per Vibskov
 Forfatter Jens Kr. Lings

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
 Næstformand: Specialkonsulent Peder
 Porse
 Sekretær og kasserer: James Lerche
 Skuespiller Paul Hüttel
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Museumsdirektør Tinna Møbjerg
 Museumsinspektør Karen M. Boe
 Provst Per Vibskov
 Lektor Anders Gjesing
 Suppleant: cand.mag. Else Marie Lai-
 gaard
 Revisor: Benny Pilgaard
 Ekst. revisor: Tove Kristiansen
 Antal medl.: ca. 600 (350 husstande)
 Medlemskab: Husstand 150 kr.
 Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.
 Danske Bank reg. 1551 4090780 el.
 Giro-nr 409 0780
 Blicher-Selskabets adresse:
 Havelodden 64, 4000 Roskilde,
 tlf. 46373920 / 23205119
 mail: erik.harbo@mail.dk
 Blichernoter udgives 3 gange årligt,
 redigeret af Erik Harbo
 www.blicherselskabet.dk
 ISSN 1602-2742

Kommende arrangementer

**Onsdag 5. april 2017 kl. 19:00: Forårsmøde og generalforsamling i
 Kompagnisalen, København**

**Tirsdag 20. september kl. 17:00: Klassikerdagen på Københavns Hoved-
 bibliotek, Tove Ditlevsen**

Søndag 8. oktober 2017: Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret

BLICHERNOTER

MEDDELELSER FRA BLICHER-SELSKABET

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

Marts 2017

Formanden skriver:

Forårsmøde og generalforsamling.

Så skal vi igen besøge Lærerstandens
 Brandforsikrings gamle hus i Kompagni-
 stræde. Vi ved godt, at det er vanskeligt
 med parkering i den indre by, men tag to-
 get til Nørreport St. eller til Hovedbanen
 og linje 1A. I bladet findes beretningen
 for året 2016.

Den nye Danmarkskanon er nu lanceret.
 Der skrives om emnet Det danske sprog,
 men litteraturen og klassikerne har des-
 værre ikke fået en større rolle. Men der ta-
 les en del om vore dialekter, og det passer
 fint med vores jyske digter og hans efter-
 mænd.

Blicher som årets klassiker 2018

For år tilbage vedtog vi i det litterære
 samråd, at Blicher i 2018 skulle være ho-
 vedpersonen. Det nærmer sig nu med
 stærke skridt, og i selskabet er vi selvføl-
 gelig i gang med at udtænke, hvordan vi
 bedst fejrer ham.

Jeg forsøgte forgæves at få Blicher på i
 2014, i anledning af Blichers debut med
Digte 1814. Men det var ikke muligt.

Her må også nævnes, at vort seminar i
 Randers var vellykket, at dømme efter
 deltagernes udtalelser.

Ideen er værd at tage op i andre byer, der
 mener at have noget "Blicher-stof" at by-

de på.

I dette num-
 mer skal vi
 stifte bekendt-
 skab med Bli-
 cher som an-
 melder af den
 20-årige kon-
 gelige skue-
 spiller Johanne
 Luise Heiberg
 på besøg i Ran-
 ders Teater
 Harmonien.
 Blicher er på
 de høje nagler!

Professor i in-
 tern medicin
 dr. med. Povl Riis døde 2.1 2017. Vi tryk-
 ker i Noter hans fine artikel om "Lands-
 bydeggen", et sjældent stykke dansk litte-
 ratur.

På gensyn den 5. april og glæd jer til at
 høre bl.a. Mogens Wenzel Andreasen.

Blicher mente at nedstamme fra Martin
 Luther, noget vi nok kan stille spørgs-
 målstegn ved. Ved forårsmødet fortæller
 provst Per Vibskov om Luther og Blicher.

Vi vil senere bringe en artikel om Bli-
 chers store novelle om Bondeoprøret *Den
 sachsiske Bondekrig*.

Wilhelm Marstrand

**Tak til de mange, der har givet en ekstra gave oven i kontingentet. Vi op-
 fatter det som tilfredshed med selskabets arbejde, og det glæder os meget.**

Årsberetning

I 2016 havde vi den store fornøjelse at udgive Poul Bangsgaards bog *Blichers Jylland - En guide*. Den blev udgivet i samarbejde med forlaget Turbine i Århus.

Bogen blev præsenteret den 31. marts i Thorning på Blicheregnens Museum og den 1. april i Herning på Herningsholm af Poul og Ida Bangsgaard og undertegnede. Der var pænt besøg. Alle tre museer, hvor Blicher er repræsenteret, havde indkøbt bogen. Vi fik en fin modtagelse begge steder og i Thorning sagde man, at så mange biler havde der ikke været på parkeringspladsen siden juleaften! Vi siger tak for interessen.

I marts blev *Blichers Jylland - En guide* udsendt til medlemmerne.

Tirsdag 12. april 2016. Forårsmøde med generalforsamling afholdtes i *Kompagnisalen*. Her valgtes Anders Gjesing og Per Vibskov Nielsen til bestyrelsen. Som ny suppleant valgtes cand. mag. Else Marie Laigaard, Ebeltoft.

Regnskabet blev forelagt af vores nye revisor Benny Pilgaard, Roskilde. Birgit Bonde ønskede at fratræde som ekstern revisor. Som ny revisor valgtes tidligere VUC-lærer Tove Kristiansen.

Under eventuelt udnævntes skuespiller Erik Kühnau som æresmedlem. Han læste Søren Kanne digtet "Der blæste en storm".

Efter en forfriskning talte museumsdirektør Tinna Møbjerg om Midtjyllands Museum og Herningsholm. Dernæst præsenterede Poul og Ida Bangsgaard *Blichers Jylland - En guide*

Aftenen sluttede med oplæsning af bo-

gens Blichercitater ved Paul Hüttel og Erik Harbo. Ved flyglet Bente Harbo.

Tirsdag 24. maj til fredag 27. maj var der en medlemsrejse i sporene på *Blichers Jylland*. Se *Blichernoter* angående referat og billeder. Der var 49 deltagere.

Tirsdag 20. september var der Klassikerdag. Forfatterne Johannes Jørgensen og Jeppe Aakjær var årets klassikere i anledning af deres 150 års fødselsdag. Vi deltog ved arrangement på Københavns Hovedbibliotek kl. 17.00. Formand for Klassikerkomitéen Søren Sørensen bød velkommen. Formanden for Samrådet for de litterære Selskaber Johan Rosdal var konferencier. Erik Harbo ledede to fællessange af Jeppe Aakjær og Johannes Jørgensen. Ved klaveret Bente Harbo.

Professor Johannes Nørregaard Frandsen holdt under titlen *Hjemme og ude* en engageret tale om de to meget forskellige forfattere.

Tre danske forfattere Signe Gjessing, Thomas Boberg og Pia Juul læste op.

Formanden for Aakjær-Selskabet Henning Linderøth bidrog med en udstilling af Aakjærbøger.

Formand for Danmarks Biblioteksforening Michel Steen-Hansen afsluttede aftenen.

Søndag 9. oktober kl. 16.30 afholdtes Blicher-Selskabets årsfest i Teatermuseet i Hofteatret.

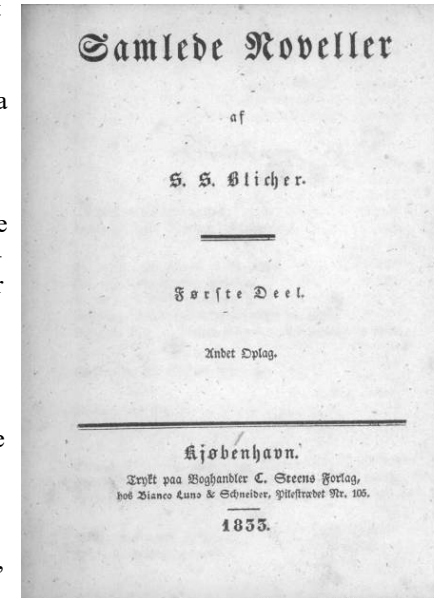
Vi havde i år valgt at fokusere på 150-året for Jeppe Aakjærs fødsel. Formanden for Aakjær-selskabet var indbudt, men måtte melde afbud. Der er absolut grund til at Blicher-Selskabet er med til at fejre Jeppe Aakjær. I 1901, hvor han

Da Blicher var i vælten

Kort før fru Heibergs besøg i Randers (omtalt side 7) udkom 1. bd. af Blichers *Samlede Noveller* hos boghandler Steen i København. Bogen anmeldes og det omtales selvfølgelig i *Randers Avis* 16/3 N. 43: "I No. 10 af "Dansk Litteraturtidende" for 1833 læses en anmeldelse af Pastor St. St. Blichers *Samlede Noveller*, første Deel (KBHVN. hos Steen, 290 Sider). "Det er længe siden" hedder det "at Anmelderen overraskedes paa en saa behagelig Maade, som ved Læsningen af denne lille Bog. Tilfældigviis var "Nordlyset ikke faldet i hans Hænder; – det bestod dog i tre Aar og udkom månedligt –, følgelig var hele Bogens Indhold ham nyt; og han havde den Glæde paa én Gang at gjøre Bekjendtskab med ni originale, i den egentligste Forstand, fædrenelandske Fortællinger, hvoraf hver enkelt har

Krav paa Erkjendtlighed". Recensenten troer, at det, der giver de blicherske Fortællinger den særegne Tilløkkelse, fornemmeligt maa søges i det Nationale, som betegner dem alle, og som ikke blot bestaaer i, at Danmark, som oftest Jylland, er Skuepladsen; men at danske Karakterer, danske Sæder, saavel som danske Egne deri er skildrede tro og livligen, aldeles efter Naturen; dog tillige med en idealiserende Pensel, saaledes at de Skjønheder, vi i Livet opsøge smaaligen og adspredte, findes her concentrerede. "Med Grund" hedder det "protesterer Digteren i en Excurs (den Recensenten for øvrigt ønskede bort) side 118 og 121 imod at ansees for Efteraber af nogen

anden Noveldigter. Det er ganske sandt; han er ligesaa lidt af van der Velde som af Walter Scott". Da Alt imidlertid også skal have en Skyggeside, saa troer Recensenten, idet han lykønsker vor Literatur til en sand Udvidelse af dens Gebet just paa en Kant, hvor den trænger dertil, ikke at burde fordølge, at Hr. B., i Besiddelse af et sjældent og betydeligt Talent, enten miskjender eller dog undervurderer Værdien af Correcthed i Sproget,

endskjøndt han ellers fuldkomment har dette i sin Magt; men Recensentens Hovedanke imod 1ste Deel af de blicherske Noveller er dog følgende: i "En Landsbydegns Dagbog" finder han et Par slibrige Steder, der saare Blufærdigheden, og i "Jøderne paa Hald" og i "Fruentimmerhaderen" Mangel paa Sandsynlighed. "En stor Tilgivt i Læsernes Nydelse" siger Rec. "er det at see Ordene første Deel, trykt paa Titelbladet; thi den Sorg, Man ellers har ved at ende en interessant Læsning,

forvandles nu til en frydefuld Forventning af det, der staaer tilbage. Vi ønsker Hr. Blicher, hvis Muse vi, paa Grund af andre Arbejder, længe have elsket, lignende Held i Fremtiden."

Avisen slutter med at omtale, at Blicher også er udbredt i Tyskland, da han er blevet oversat.

Heiberg må have modtaget Blichers noveller fra boghandelen (eller af Blicher), thi året efter læser Fru Heiberg *Hosekræmmeren* på Det Kgl. Teaters scene i København, og Blichers vrede mod Heiberg forstummer og vice versa .

Ved Erik Harbo

ede dem i sit studerekammer lige inden den rasende fader kom styrkende. Det er denne historie, der i tegneserieform er gengivet på væggene af de to malere.

Erik Harbo fortalte om Jeppe Aakjærs store værk ”St. St. Blichers Livstragedie” og gennemgik emnerne i de tre bind.

Redaktør Knud Mogensen fra Randers Amtsavis var dagens sidste foredragsholder, og han fortalte om avisen og om Blichers tilknytning til den. Knud Mogensen omdelte nogle glimrende kopier af udvalgte artikler, bl.a. notitsen om Blichers død. Han nævnte også avisens nyerhvervelse: en klukflaske, som James Lerche dagen før havde skænket avisen – ikke Blichers egen, men en tilsvarende fra hans oldefar Andreas Søborg Hjerings købmandsbutik. Så nu kan der igen stå en snapseflaske på Blicher-kakkelovnen i redaktionslokalet.

Tidsplanen blev holdt, men da alle var overmætte af Blicher-stof, valgte vi at undlade sidste punkt på programmet, oplæsning fra Blichers ferienoveller ”Juleferierne” og ”Høstferierne”, der foregår på Ulstrup slot, og dagen sluttede med visning af Erik Harbos DVD af en rejse i Blichers fodspor, den rejse som han beskrev i ”Vestlig Profil af den cimbriske Halvøe”.

Erik Harbo takkede til sidst RAHS for det gode samarbejde og den store praktiske hjælp med afvikling af programmet.

NOTITS

Forfatteren til *Blichers Jylland* Poul Bangsgaard har gjort mig opmærksom på forfatteren Franz Berliner, død 2014, som for 50 år siden udgav *Stederne, Noveller og Erindringer*. Kapitlet *Stederne* handler om Blicher, i alt 11 sider. Udmærket fortalt. Han er på bil-

Niels W. Gade 200 år

Det er 200-året for komponisten Niels W. Gade. Vi kan ikke her prale med et nærmere bekendtskab mellem komponisten født i 1817 og den aldrende digter St. St. Blicher, selv om han opholdt sig en del i København i sine sidste leveår. Men Gade havde til gengæld læst *Ossian* og det kunne kun være i Blichers berømmede oversættelse fra 1807-09.

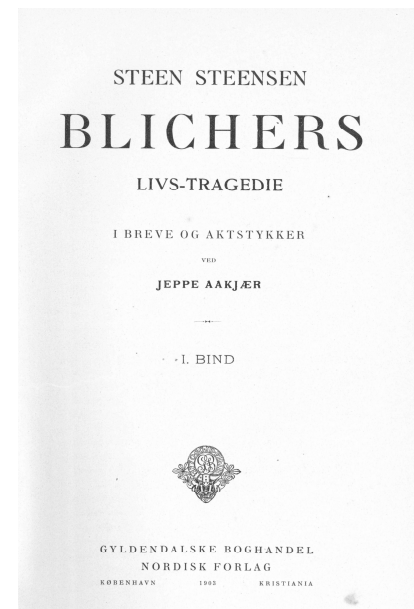
Da Gade skriver sin koncertouverture *Efterklange af Ossian* i 1841 er hans lykke gjort, og den bliver et gennembrud for den unge komponist. Gades 1. symfoni blev uropført af Mendelssohn i Leipzig, og det fik Gade til at opsøge ham i 1844. De to blev nære venner og Gade blev dirigent ved Gewandhausorkesteret. Et andet Ossiansk inspireret korværk *Comala* skriver Gade i Leipzig, og det uropførtes i 1846, men med en tysk tekst af Julius Klengel. Altså skrevet efter den tyske oversættelse af *Ossian*. Værket er en kantate for tre solister, kor og orkester. Ved fejringen af Gade spillede Danmarks Radio værket i februar 2017. Værket findes indspillet i en dansk udgave. *Elverskud*, Gades berømteste værk, opføres for øjeblikket ved en række opførelser over hele landet. Ved vores forårsmøde den 5. april vil Mogens Wenzel Andreasen også fortælle om Gade. Se indbydelsen.

tur med familien og genfortæller fra Blicherstederne, som vi kender dem. Bogen kan købes som E-bog på nettet.

NOTITS

Der sker rigtig meget på Blichemuseerne i Jylland. Slå op på nettet, find adresserne på Blicher Selskabets hjemmeside under Links.

stod som en talentfuld forfatter med tre udgivelser bag sig, foruden med en interessant journalisttilværelse i sigte ved landets radikale avis *Politiken*, kastede han sig efter en indskydelse over emnet St. St. Blicher for at give en retfærdig beskrivelse af denne digters liv som poet, novelleforfatter og samfundsopdrager, og han udgav *St. St. Blichers Livs-Tragedie* 1904.

Før pausen talte Erik Harbo om Jeppe Aakjær ud fra sin nye bog *Sådan var Aakjær – også*. (Udkom i oktober). Vort medlem professor John Damgaard og hans datter Benedikte Damgaard medvirkede med musik af Strawinsky og Fini Henriques.

Efter pausen var der oplæsning især fra Aakjærværker ved Paul Hüttel, Jens Kristian Lings, Peder Porse, og sang og musik ved Erik Harbo og Bente Harbo.

Der var mødt knap 100 medlemmer. Se billeder i *Blichernoter* nov. 2016

Forelsket i Aaret 1962

Vi har før citeret Hans Hartvig Seedorff i Blichernoter. Denne gang drejer det sig om JANUAR. Et citat fra bogen *Forelsket i Aaret* (Carit Andersens Forlag, 1962)

”[...] Landet er begyndt at bølge, har faaet vældige Former, og der ligger en Tone af Oldtid i Luften. Ved Aunshjærg slaar den helt igennem [...]”

Det er en mærkelig og spændende Rejse vi gør. For nok kører vi fremad, men vi ruller tilbage i Tid. Og Tiderne blander sig, hulter til bulter, med deres gamle Sum af Erindringer og Begivenheder – og af Navne. Et af dem gjorde disse Egne til et Digtingens Land, til et Spejl for sin Bærers som for Andres Glæder og Sorger. Vi strejfede det ved Aunshjærg og holdt Andagt for det i Vium, hvor en Sten siger den Vejfarende, at her blev Digterpræsten Steen Blicher født. Det er stadig hans Land, fremfor Nogens. Han vandt det for sit Eftermæle ved sin Kunst og ved sin Kærlighed.

– »Bent« – siger jeg til min Køresvend
– »kinner do Kræn Koustrup, e Skwol-møjster, – ham dæ ku stel Blued, aa vis igjen, aa vænn e Vind, aa løhs øwwer baallen Finger?»

Joh, Bent har læst sin Bindstouw, og alt det Jydske kommer op i ham, da jeg fortæller ham, at nu skal jeg præsentere ham for Kræn Koustrups Efterfølger i Embedet, e gammel Lysgaard-Degn Olaf Larsen, hvis Døre gæstfrit gaar op, naar Nogen banker paa i Steen Blichers Navn! Det vilde nu nok være sket alligevel. For Olaf er min kødelige Fætter og veed, at jeg estimerer ham højt. Helhjærtet trods

Nogen har han tjent Steen Blichers Sag, og det var ham, der tog det første Livtag, da de Lysgaard Folk kom paa den smukke Tanke at genrejse den gamle forfaldne Bindstue med Kræn Koustrups Skolekammer paa det oprindelige Sted.

Der falder et hjærteligt jydsk Walkommen. Og min Fætterkone disker op med nybagt Hvedekage, dækket bleggrødt til med iskoldt saltet Kød. Og saa maa jeg begribeligvis gøre rede for mit Ærinde, forklare, at jeg ikke er kommet til Lysgaard for at trække Kabler og rumstere med andet Radiotilbehør. Jeg er kommet for at se, og især for at faa et Glimt af den gamle Alhede, om det da endnu kan lade sig gøre. Og Olaf siger, at det jo nok er tænkeligt.

Det er klart, at vi lige maa besøge »e Bindstouw«, og har vi ikke mærket Vinterkulden før, saa fornemmer vi den nu. Paa denne Tid af Aaret er Huset et Køleskab. Men kender man sin Blicher (og hvilken Jyde gør ikke det!) varmer Tanken om »e Bindstouw«s Fortællinger og Digte Rummene op. Hjærtelig Humor og inderlig Vemod har fundet hinanden herinde, under det lave Loft, mellem de klinede Vægge. Æblerne har snurret paa Ovnen, mens Unge og Gamle sad bøjet over deres Bindhose, ventende paa at Frosten skulde gaa af Jorden, og at den første Lærke skulde hænge over Bakkerne, glippende med Vingerne, som et Par Øjenvipper glipper for et stærkt og pludseligt Lys.

Min Fætter fik Ret. Et Strøg af Blichers Hede er blevet skaanet og fredet, og det har vi fundet ud til. Det er i Sandhed et mørkladent Land, kulsort næsten af Farve. En skør Person, som maatte se

Ild, har brændt det af til Bunden, men paa længere Sigt blev det ikke nogen Katastrofe. Den nye Lyng pibler frem af Askelaget. Til Sommer vil den tætte og buske sig og syne smukkere end før.

Her har han altsaa gaaet, den kære Digter, Præst og Jægersmand, været paa Foden af Ræv og Brok, set Haremisserne ramle og hørt Urfuglen spille i det aarle Morgengry. Og ved Efteraarstid er han vendt hjem med en *Konsistorialraad* paa Tasken, – saadan kaldte han den sorte, metalliske Urkok.

Det er ogsaa her han har mødt sine Mennesker, lejret sig hos dem i Lyngen, talt med Linka Smælem og Peiter Benløs og efter Hvilet set den lille Flok af Tattere blive borte som Prikker i Hedens Fjærnhed, med deres Loddekolber, Kedler og Kramkister.

Sagn og Myte og Historie stormer ind paa En, fra Høje, fra Hulveje, fra Hævejen, som trak sine mange Færdselsspor tæt ind paa Livet af Lysgaard By. Grev Geerts Krigstros er skramlet forbi. Og et Hovdrøn er blevet staaende efter en sammensvoren Rytterskare paa Vej mod Finnderup for at understrege St. Cecilia Nat med Rødt i Danmarks Historiebog. I denne tunge Saga lever fortrinsvis de Berømmelige. Men i Menigmands Hukommelse har ogsaa de Berygtede en Plads. Ingen heroppe har glemt Jens Langkniv, den ensomme Ulv, hvis Navn alene kunne faa en Studeprangers Tænder til at klappe, naar han vendte hjem fra det Holstenske med en velspækket Pengekat gemt bag Vamsen[...]

Vi har været helt inde ved Jyllands Hjærte, vi har kunnet læse os til det. Paa en Sten ved den Vej, der fører fra Holste-

Blicher-seminar i Randers

Arrangeret af Randers Amts Historiske Samfund og Blicher-Selskabet. Samfundet havde 100-års jubilæum i 2016. (Ref. Bente Harbo)

Karen Straarup fra RAHS bød velkommen til de ca. 100 deltagere og fortalte kort om Helligåndshusets historie.

Derefter takkede Erik Harbo for samarbejdet og for husly i de historiske omgivelser og beskrev Blichers forbindelse med huset, hvor han først var discipel i latinskolen i tre år frem til studentereksamen (som dengang skulle aflægges i København) og siden var adjunkt en kortere periode fra 1810-11.

John Gaml kom med dagens første foredrag, der handlede om en tragisk begivenhed i Hads herred, da en mand i 1776 dræbte sine tre børn og derefter begik selvmord. Denne hændelse affødte en større diskussion om forbrydelse og straf, og Blicher blev involveret, idet han måtte prædike ved begravelsen af børnene. Nils Blicher magtede det ikke. Denne prædiken er en af de fire bevarede fra Blichers hånd. I sin senere novelle ”Præsten i Vejlbj” tager Blicher igen fat på problemet skyld og straf, og han siger, at fængselsstraf er bedre end dødsstraf.

Arkivar Tina Knudsen Jensen præsenterede en række perler fra Randers Stadsarkiv, bl.a. de såkaldte Blicher-billeder, som vi tidligere har omtalt i BN. Hun tog os med på en rundtur i de gamle gader, sådan som de så ud da Blicher færdedes i dem. En meget spændende og underholdende præsentation. Man kan finde en del på nettet på adressen: arkiv.dk.Ussing-billeder.

Helligåndshuset.

James Lerche, der er barnebarn af Hadsund-tømmerhandleren Holger Hjersing, fortalte meget personligt om sin morfar og hans udførlige afskrifter af avisartikler af og om Blicher, som nu er i James Lanches eje. Han viste ogsaa nogle medbragte billeder med navngivne personer på – et glimrende supplement til Tina Knudsens billedserie, hvorefter han afsluttede sit indlæg med et festfyrværkeri af ord om begrebet tid

Efter frokost, der bestod af lækre sandwicher, fortalte Karen Straarup om Historisk Samfund og fremhævede de numre af årbøgerne, der bragte artikler angående Blicher. Der var ogsaa eksempler på Blichers optegnelser af lokale sagn, som han har brugt i sin digtning. De årbøger, der er udsolgt, er scannede og kan fås hos Karen Straarup.

Anders Straarup fortalte om en vielse, som Blicher forrettede, og som er afbildet på væggene i Hvidsten kros havestue. To malere skulle restaurere kalkmalerierne i Spentrup kirke, og under arbejdet boede de i havestuen. Blicher, der havde hørt en samtale mellem en ung pige og en ung mand (Peder Fiil), der ikke måtte få hinanden, fik sympati for det unge par og vi-

og Smaabøger, som i et Læseselskabs Pakker kom til Præstegaarden, fik han nys om den Kamp for gammeldags Kristendom, som Balle i de Aar maatte bestaa med Horrebov og andre Nationaliteter. Han ønskede sig at være voksen for som Væbner at kunne stille sig ved den djærve Kæmpes Side. Den Kingo'ske Salmebog var ikke i Thyregod som paa Sjælland bleven afløst af den "evangelisk-kristelige", og den gamle Nyårssalme: "Guds Godhed ville vi prise", greb ham stærkt, især da de slutningslinjer der blev gentagne:

I Jesu Kristi Navn

Vi bede Dig saa saare:

Giv os et fredeligt Aare,

Dig til Ære og os til Gavn!

Fra 1798 til 1800 gennemgik Grundtvig "Mesterlektionen" eller øverste Klasse i Aarhus Latinskole, og disse to Aar stod siden for ham som den mørkeste Tid i hans Liv. Da glemte han "ikke blot Napoleon og Aviserne, men Kirkehistorien, Kirkegangen og Børnelærdommen over Kjedsommeligheden, Tobakspiben, Kortspillet og Dagdriveriet med Skolebøgerne under Armen". Han stræbte vel at fordrive Kjedsommeligheden ved at gjøre Vers og ved at læse i Kejser Karls og Olger Danskes Krønike og i Suhms Bog om Odin – nogle af disse Bøger læste han højt paa et Skomagerværksted – ; men

Der og Barneskyggen svandt,
Intet morsomt mer jeg fandt,
Lagde Bogen under Stolen
Og udsov mig gennem Skolen.

Noter: Grundtvig kom til København næsten samtidig med Blicher. De oplevede begge

Anden aprilslaget på Rheden 1801. Grundtvig tog sin teologiske eksamen allerede i 1803.

Hvis Blicher ikke var blevet sendt den lange vej til Randers, men var kommet på Latinskolen i Aarhus, ville de to drenge være kommet til at gå i samme skole. En del af Blichers morsomme historier om "Hørerne" på latinskolen i Randers i de to ferienoveller stammer muligvis fra Århus, hvor Blichers bror Jens gik.

NB Hvis man vil læse mere kan vi anbefale vort mangeårige medlem Bjarne Nielsen Brovsts fine bøger om Grundtvig. Se på nettet.

Der er et land så kosteligt

Tekst: N. F. S. Grundtvig, 1815

Melodi: Thomas Laub, 1915

Denne sang hed oprindeligt *Jyllands Priis*. Den består af de ti første vers af *Et Blad af Jyllands Rimekrønike* fra 1815. Disse vers indgik i sangbogen *Viser og Sange for Danske Samfund* fra 1842. Her aftrykkes to vers af sangen.

Der er et land så kosteligt
alt under nørrelide,
kun ét, jeg véd, er landet sligt
på verdens vesterside,
det sært i nord er tunget ud,
og til en tunge fin af Gud
det er vist og beskåret.

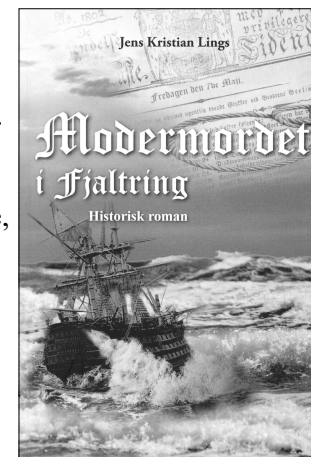
Det er slet ingen abildgård
og ingen blommehave:
det lysner mest kun lidt i vår,
og buskene er lave,
og lyngen løber langs ad land
med orme-flok og flyvesand,
og bogen står i stampe.

bro til Viborg, har man indhugget disse Ord som en Skrift i et Kuml:

Jyllands Midtpunkt mellem Vesterhav og Kattegat og mellem Skagen og Grænsen.

Saa veed jeg, hvor vi er – og veed, at der er Raad for en brødflov Mand! . . For mange Aar siden gennemtravede jeg det Land, fra Silkeborg til Kjellerup og ud over de flade Hedestrækninger, som dengang bredte sig mellem Karup, Grove, Haderup og Hagebro. Det var lidt af en Tur, og jeg undte mig selv et Par Dages Hvil i den bedagede Landevejskro ved Mønsted. Det er altid farligt at gøre det Gode om. Man kender det fra Blichers Fortælling »Ak, hvor forandret«. Den gamle Kromand er da ogsaa væk. Men en Svigersøn er fulgt efter; – Kroen er blevet i Familien; og Gæstfriheden er den samme som før, bred, hjertelig, jydsk[....]

Skumringen er faldet paa, og Solen ringes ned; Klangen fra Lysgaards Kirkeklokke følger os paa Vej. Blicher har lyttet til den, naar han en Vinterdag som denne kom hjem fra sin Jagt. Men den har ogsaa ringet for de Mennesker, der færdedes her paa Valdemar Sejrs Tid. Saa langt et Perspektiv har Tankerne at gennemvandre, naar en beskeden Kirkeklokke ringer Vinterdagen ud for en lille Landsby i det mørke Midtjylland." **Red.**

Modermordet i Fjaltring **Roman af Jens Kr. Lings**

Kaj Munk-eksperten og en god kender af den danske litteratur lektor Jens Kr. Lings har skrevet en roman med udgangspunkt i det område, hvor han har boet det meste af sit liv. Den tager sit udgangspunkt i en gammel "skillingsvis" om en ægte hændelse.

Den skæbnetunge familieroman følger tre generationer i årene 1770 til 1838. Undervejs i det 70 år lange drama får vi et godt kendskab til befolkningen på Fjaltringegnen og i de omliggende sogne, med afstikkere til Lemvig (købstaden), Rysensteen og et par lokale præstegårde. Føles romanen på sine steder lidt lang er slutningen til gengæld af overordentlig stor virkning. Vi lærer moderen Else at kende, måske knap at forstå, men det er heller ikke meningen, da hun kan mere end sit fadervor. Hendes søn Laust, der faktisk er et skønt sympatisk menneske, som tiden og moderens manglende kærlighed har handlet ilde med, er den anden hovedperson. Hertil kommer flere stovte

portrætter af bondebefolkningen og en enkelt præst, der er i stand til at se ud over sin egen næsetip, mens almuen med dens afskyelige overtro ikke kan tilgives.

Blicher spiller en ikke uvæsentlig rolle i bogen og der er bl.a. inspiration fra den tale, præsten i Vejlbys holder på retterstedet, til den bøn eller skal vi sige appel som Laust med stor virkning fremsiger før henrettelsen. Bogen er på 316 sider og udgivet på forlaget Reklamika.

Red.

Vinhandleren og Herremanden en Blichernovelle ved Tove Kristiansen

I sin novelle ”Vinhandleren og Herremanden” tager Blicher sin læser med tilbage til 1. halvdel af 1600-tallet.

Vi er i Aalborg, hvor den rige storkøbmand Jens Bang har fået bygget sit smukke hus i nederlandsk renæssancestil, som nutidens mennesker jo stadig kan fryde sig over. (I dag rummer bygningen bl.a. Duus` vinkælder og er hjemsted for Chr. IVs Laug.) – Og vi kommer med Jens Bangs hustru og steddatter på en tur til deres andet hjem: herregården Bangsbo ved Fladstrand (Frederikshavn), hvor Blicher giver os en malende og yderst detaljeret beskrivelse af områdets topografi.

I novellen møder vi forskellige person-typer. Som nævnt Jens Bang: driftig købmand/vinhandler og herremand, lidet talende, med udpræget forretningssans, og han ”byggede og begavede et Hospital (fattighus) i Aalborg”. – Trods en ”klausul” om, at han og hans hustru – om nødvendigt – skulle plejes i denne stiftelse som andre ”almisselemmer”, havde han nok alligevel ikke regnet med, det ville ende sådan!

Som årsag får Blicher indflettet et helt folkeeventyragtigt varsel om fruens ring, der bliver slugt af en fisk – og dukker op igen i herregårdens køkken! I virkeligheden forliste et af Jens Bangs fuldt lastede handelsskibe, hvorved købmanden gik fallit. I øvrigt til en anden af byensrige mænds udelte og slet skjulte skadefryd! I øvrigt hans egen svigerfar. –

Denne mand beskrives af Blicher som en person, der rummer alle tænkelige negative egenskaber: gerrig, misundelig,

hadefuld, hårdhjertet, bedragerisk – og han er far til den elskelige fru Bang!!

En anden type herremand, vi møder, er Jørgen Lykke til Sæbygaard + flere gårde søndenfjords, bl.a. Lerkenfeldt i Himmerland (som i dag ejes af H.O.A. Kjeldsen, tdl. Borgmester i Farsø kommune og tdl. Præsident for Landbrugsrådet). Jørgen Lykke er brutal, tyrannisk og benytter sig af herremandens ret – og lune – til at straffe hvem som helst hvordan som helst (et eks. er præsten fra Ul-lits) – sikkert også til at kræve herremandens ”ret” til brudenatten, når et ungt par af hans tyende havde fået tilladelse til at gifte sig (min egen kommentar).

Jørgen Lykkes søn Junker Kay er skildret som en af datidens unge, letsindige, overfladiske adelssønner, vant til at kvinderne sværmer om ham – indtil han møder en stålsat kvinde i Jens Bangs steddatter. Hende forelsker han sig i, vil endog giftes med hende, men hun er jo borgerlig, så det huer ikke faderen. Heldigvis har junkeren en handlekraftig moster, som får sat tingene på plads med Jørgen Lykke. Oven i købet dør han, inden bryllupsfesten er forbi, så det unge par kan ile hjem til Sæbygaard som de nye besiddere.

Jeg har valgt at fokusere på persontyper, men novellen kan selvfølgelig også læses ud fra andre vinkler.

Jeg ved ikke, om Blicher med sin titel kun refererer til Jens Bang som både vinhandler og herremand, eller han også vil referere til to vidt forskellige typer af datidens herremænd.

Novellen giver et godt billede af nogle af den tids forhold, synes jeg. Og læseren kan jo bare springe (nogle af) landskabsbeskrivelserne over, hvis det bliver for meget!

Grundtvigs skolegang i Jylland

Nicolai Frederik Severin Grundtvig blev født den 8. sep. 1783, et år efter Blicher. Der er en del paralleller i de to præstesønners opvækst. Frederiks far Johan Grundtvig fik et nyt embede i Udby i 1874, da han var 42 år gammel. I denne fredfyldte egn nær sø og strand voksede Frederik op i et meget nært forhold til moderen Kathrine Bang som var i familie med biskop Balle og dennes afdøde hustru (søster til Johan Grundtvig).

Det nære forhold til moderen sluttede brat da drengen i ni årsalderen sendtes til Jylland for lige som broderen at blive forberedt til latinskolen.

Lad os høre af en beretning skrevet af højskoleforstander Ludvig Schrøder i et populært hefte i tiden *Læsning for Folket* nr. 9

”Men Præstefolkene havde nu ikke Lyst til at prøve nyt, og ved dette Vovestykke kom de, uden at ane det, til på en særegen Maade at forberede hans Fremtid. Den danske Digter skulle i sit Barne-sind også modtage Indtryk af den alvorlige jyske Natur; han skulde i en Alder, hvor det endnu var muligt, komme i et fortroligt Forhold også til det jyske Folkemaal. Og Jellingehøjene skulde hjælpe ham til at fæste Øjet paa Begyndelsen af Danmarks Middelalder, som Valdemarstaarnet havde peget for ham paa dens Slutning. Hans Lærer Laurids Feld boede i Thyregodlund Præstegaard vesten for de ejendommelige Højdedrag, hvorfra baade Gudenaen og Skjernaen kommer. Thyregod mindede ligesom Jellingehøjene om Dronning Thyre. Paa de

aarlige Rejser mellem den jyske Præstegaard og Hjemmet har den lille Dreng seet mere af det sydlige Jylland end

Vejle Egnen. Med Præsten Feld har han besøgt Salling og kunne som gammel Mand endnu mindes, at der var mange Storkereder paa Tagene i Skive. Endnu en Ting knytter sig til hans Drengaar i Thyregod. Han ”morede sig over Bierne”. Det kan især kjendes paa et af hans Digte ”Sværmeriet”, at han har lagt nøje mærke til deres Liv. Men sin bekendte Sang til Jyllands Pris: ”Der er et Land saa kosteligt”, – vilde han aldrig have skrevet, om han ikke selv havde været hjemme, hvor ”Rugen gror paa Heden, fri for Klinte og for Hejre, og vorder Mel paa Møllesten, hvordan det end mon vejre”. – Latinlæsningen blev en Hovedsag for ham, medens han gik i Skole hos Laurids Feld. Historiebøger som Arild Hvitfeldt Danmarks Krønike og Møllmanns jødiske Historie blev han dog ved at læse med stor Iver, men – klagede han siden – ikke længer med den Barnlighed, som da han sad hos sin Moder i Udby. Han læste paa denne tid også Fortællingerne i ”Tusend og en Nat” og blev en stor beundrer af Holbergs Komedier og Niels Klim. Verdensbegivenhederne fulgte han fremdeles, og ved Tidsskrifter

punkt, og hvis forfattere har talentets udtømmelighed og slidstyrke, igangsætter nogle personlige efterklange. Disse resonnanser genkaldes i erindringen, møder den nutidige virkelighed, slår bro til fortiden, og stimulerer frem for alt den tyste personlige dialog med forfatteren og hans personer, så kunsten stedse blander sig med ens hverdag.

Yderligere repræsenterer litteraturen en medrivende historiefortælling (hvor også den samtidige litteratur er nødvendig som reference for alle sammenligninger over tiden). Historieskildring uden litterære kvaliteter har sin egen videnskabelige nødvendighed, men bliver let tør i mødet med et folkeligt behov for historisk indsigt og interesse. Litteraturen om fortidige emner uden historiens troværdighed vil tilsvarende blive kendt utroværdig trods sine litterære kvaliteter. Kombinationen af omhyggelige kildestudier og digterisk kraft har derimod bidraget meget til nutidsmenneskets erkendelse af de personlige rødder og historiens nødvendighed.

Landsbydegnen giver os på dette punkt en bevægende viden om 1700-tallets vilkår for såkaldt almindelige mennesker, »socialforsorgen«, uddannelsesvilkårenes sociale mure m.m.

Al stor kunst accepterer at måtte forholde sig til kærligheden og døden. I Blichers »Landsbydegn« møder vi begge temaer, stærkt når de krydser hinanden, men også når de skilles, i form af livslang resignation og den tidligere nævnte sociale vanskæbne. Måske denne jernbyrd af kærligheden og døden er det der hyppigst skiller døgnets litteratur fra den man slutter et livslangt venskab med.

Og endelig skal som et svar på spørgsmålet, hvorfor degnen og andre litterære personskikkelser bliver livslange venner, fremhæves, at de ofte understreger menneskers fundamentale vilkår og psykologiske reaktioner i en tidløs form. Dvs. de understøtter det fællesskab, som ikke kun er samtidens eller det nutidigt geografiske, men også det historiske, f.eks. gennem skildringen af kærligheden, sorgen, skinsygen som menneskeligt fællesskabs, uafhængigt af analytiske konstateringer, f.eks. før eller efter Freud, etc.

Blichers fortælling munder ud i et stort Bibelcitater, skrevet med ord fra den Bibeloversættelse, som var Morten Vinges samtids: »Anlangendes et Menneske, hans Dage er som Græs, som et Blomster paa Marken, skal han blomstre. Naar Veiret farer over det, da er det ikke mere, og dets Sted kjender det ikke mere, men Herrens Miskundhed er fra Evighed og indtil Evighed.«

Her er i overensstemmelse med Blichers forlæg anvendt både den gamle Bibeloversættelse og dens ortografi. Selv om man, som jeg, anser nye bibeloversættelser og -ortografier for naturlige og nødvendige, må man acceptere, at flere af de store bibelord også må overleve i en personlig og historisk formulering. Skal man på den baggrund sammenfatte kunstens betydning i en omskrevet form af det store citat (vel vidende at dets dybe, tilværelsestolkende mening står uantastet), vil det i forhold til Blichers værk blive: Når kunsten ånder på det, da er det fortsat, og dets sted kender det.

Sådan fik Morten Vinge, og mange af kunstens personer, et liv der ofte rakte langt ud over generationer af læsere.

Randers Teater og et kunstnerbesøg af fru Heiberg ved Erik Harbo

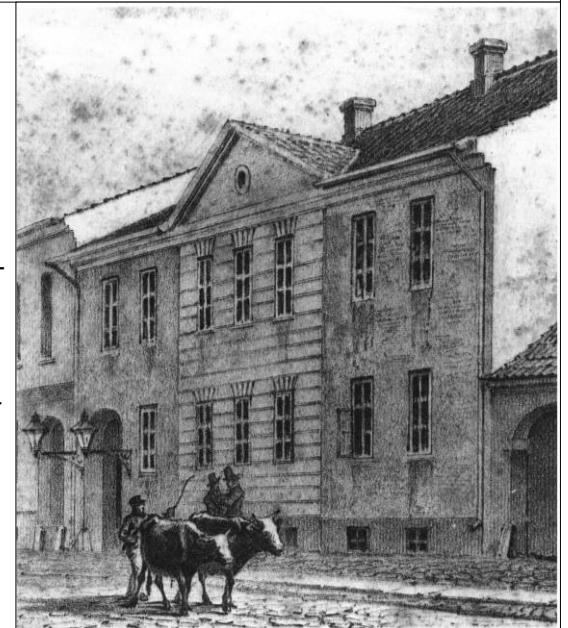
Med Blichers lange ophold i og omkring Randers er det nok værd at skrive om en institution som *Klubben Harmonien*, som Blicher var livslangt medlem af. Her kom Blicher gerne gennem årene, og vi har et par anmeldelser fra hans hånd.

Han udviser dog ikke samme entusiasme som i forbindelse med Viborg Teater, hvor vi ved, at han og Skovrider Bang som yngre endog har medvirket i orkesteret på henholdsvis fløjte og violin, og hvor Blicher skrev flere prologer. Viborg Teater er omtalt tidligere i BN.

I den store pragtfulde bog *Magiens huse* har Alette Scavenius skrevet om danske teatre, herunder Randers og Viborg. Men hendes viden udstrækker sig naturligt nok ikke til at dække, hvad disse teatre betød for digteren Steen Steensen Blicher, og det ville nok også være for meget forlangt. – Men så kan vi jo hjælpe hende.

Nytårsdag 1805 stiftedes klubben *Harmonien* i Randers. Det blev et stærkt og levende foretagende, og det undgik bestemt ikke Blichers opmærksomhed. Blicher boede i Randers fra 1796-99 (latin-skoletiden) og 1810-11 som ung adjunkt (Vestergade?) og i Spentrup fra 1825 til 1848.

Randers havde altså fra 1805 en selskabelig forening med det formål at opføre dilettantkomedier for byens borgere. Foreningen "Klubben Harmonien" var en sammenslutning af to ældre foreninger: *Det Dramatiske Selskab* der repræsenterede byens bedre borgerskab og *Randers Klub*, hvis medlemmer kom fra det bredere befolkningslag. *Harmonien* prægede forlystelseslivet i Randers næsten frem til 1950.

Foreningen købte en grund i Østergade og fik her bygget en teatersal samt andre lokaler. Den omtalte bygning stod i omkring 100 år. Andre teatre fik også lov at spille her, når de kom på turné, og allerede fra 1816 var der skuespillere fra Det Kongelige Teater, der kom til Randers for at optræde i deres sommerferie.

Axel Rye, der har skrevet bogen *Randers Teater*, fortæller heri om det daglige liv på teatret. Som regel var en aftenforestilling sammensat af to tre stykker. Man begyndte kl. 19 og det var ikke ualmindeligt, at forestillingen først var til ende henad midnat. Teatersalen var primitivt indrettet, uden nummererede pladser, og gik under navnet "Svedekassen".

Som på Det Kongelige Teaters galleri kunne tilskuerne have madpakker med, så Rye mener, at navnet passede godt. Allerede i 1856 fik man gaslys, og disse gav ekstra varme. Teatersalen blev udvidet i 1842.

I 1834 gæster J.L. Heiberg og frue byen. Sommerturnéen, der var foreslået parret af digtervennen Poul Martin Møller, har Johanne Luise selv fortalt os om i sin selvbiografi *Et Liv genoplevet i Erin-dringen*, men om besøget i Randers står der ikke noget som helst. I kapitlet som hun kalder *Sin 3. og sidste Kunstrejse* beskriver hun skuffelsen over provinsens publikum, som slet ikke er i stand til at opfatte den kunst, som de kommer med. Johan Ludvig nøjes med at sige Ja – men det havde jeg jo fortalt dig. Sammen trøster de sig over, at der dog nok er enkelte, der er sande kunstelskere.

I Odense, (det var i virkeligheden i Århus) må tæppet gå ned, fordi der er en dame der får et besvimelsesanfald, og der råbes på vand, så alle tror, det er brand. Damen bliver båret op på scenen og bebrejder fru Heiberg, at hun spiller alt for stærkt, det kan intet menneske holde ud. Fru Heiberg spørger tørt, om hun ikke havde kunnet vente nogle minutter med at besvime, for så var akten ude.

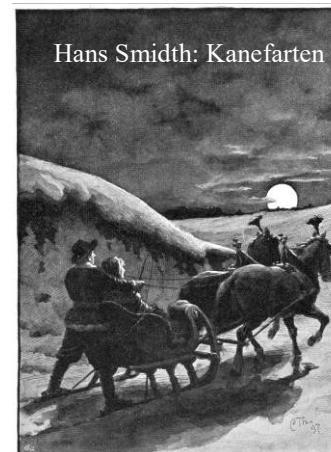
Men der er dog *én* person i Randers, der kan opfatte kunsten, og det er Blicher, for hvem besøget fik stor betydning, og det bliver fra ham, at vi får et vidneudsagn. I et brev til Ingemann fortæller han følgende efter at have kommenteret virkelighed og fiktion i Ingemanns *Kong Erik og de Fredløse*. Her har vi den berømte replik "at intet er mere inconsequant end Menneskets Sind". Blicher skriver: "Og den virkelige Historie fremviser ofte noget usandsynligt, saa usandsynligt at Digteren ikke, uden sliig Hjemmel, tør fingere det. Et mærkeligt Exempel herpaa oplever jeg selv; idet de Begivenheder i mine Fortællinger, som Recensenterne mene at være umotiverede og lidet rimelige, netop ere de historiske sande. End du selv? Helmer Blaa! dræber sin Kjærestes sex Brødre, og alligevel elsker hende ømt og elskes igjen. Intet i Verden er mere inconsequant end Menneskets Sind. Hvad mener Du vel? Heiberg og jeg have gjort hverandres Bekjendtskab! Han forærede mig og min Kone Friebilletter til Forestillingerne i Randers, og kom mig med megen Artighed og – som det syntes – Oprigtighed imøde. Jeg kunde ikke være uhøflig. Hvo skulde tænkt det? har han forandret sig? eller sin Mening om mig? eller hvad? Hvad om det nu gaaer dig ligesaa? Vi tre kunne udgjøre et ganske underligt Kløverblad. Men forresten alt dette mellem os to, kjære Bernhard! vi som kjende hverandre. Ham kjender jeg endnu ikke – lærer det vel heller ikke – higer heller ikke derefter."

Vi ved fra Randers Avis, at man spillede fire aftener. Se annoncen:

som ligeværdig, og tillige både vågen og tænkende. Blicher magter at røbe Morten Vinges forelskelse og skinsyge i forhold til adelsfrøkenen Sophie, i små dagbogsnotater, der tildeler læseren den rolle at være først på sporet. Ikke mindst i skildringen af skinsygens natur og kvaler viser Blicher sit mesterskab ved at træde i baggrunden og lade dette være en sag mellem Morten Vinge og læseren. Når der således stilles krav til læseren, og han belønnes med fornemmelsen af at være et træk foran i fortællingen, føler han sig i godt selskab, selv om han ved, at Blicher vidste, at han ved osv.

For det femte har bogens æstetik også sin betydning. Den har næppe betydet noget særligt i udgaven fra besættelsestidens gymnasium, men er kommet til i de senere udgaver. Illustrationerne af Povl Christensen, Sikker Hansen – og i Blichers univers også Hans Smidths malerier – har på en nænsom måde udvidet mit forestillingsrum uden at trænge sig på. Thorkild Roosees betoning har gjort det samme, selv om mediet ikke var bogens.

Også den grafiske tilrettelæggelse bidrager til oplevelsen af bogens budskab,

som f.eks. i Poul Kristensens kærlige og kyndige topografiske omgang med Blichers verden. De læsere, der har holdt ud gennem

begrundelsernes systematik, og som ikke har mødt degnen endnu, vil måske vide lidt mere om indholdet. Det skal imidlertid ikke søges genfortalt her. Enhver god historie dør i resuméets form. Røbes skal det dog, at Mortens dagbog spænder fra januar 1708 og til maj 1753.

Den indeholder flere dramatiske begivenheder, måske på grænsen af det litterært acceptable, hvis man ikke betænker vor tids, og vore livsforløbs, dramatiske hændelser, krigene, deportationerne, flygtningestrømmene, kz-lejrene m.fl. Her ville virkeligheden være blevet anklaget for fiktionens postulerede overforbrug af effekter.

Bogen eller novellen er som en vævning knyttet op over trender, her i alt tre, der imidlertid ikke som i vævningen løber parallelt, men løber fra hinanden, mødes eller krydses på en måde, som en vævningens kunstner ville anse for en svaghed, men som her afstedkommer en særlig styrke.

De tre trender er livsløbene for hovedpersonen Morten Vinge, hans ven, den senere skytte, Jens, og adelsfrøkenen Sophie (der i virkeligheden personificeres af Marie Grubbe). For dem alle tre gælder, at de ikke ville eller kunne det de måtte, og at det de måtte, kunne eller ville de ikke. De gennemløber alle tre temaet, at hvor kærligheden i driftens ustyrede og ustyrlige form siges at have døden som følgesvend, sker dette ikke altid i livsafslutningens bratte form, men ofte i form af den sociale død og den ødelæggende skæbne.

Hvorfor nu et *livs langt* venskab med degnen og hans skæbnefæller? Fordi de bøger, der når os på et modtageligt tids-

Et dødsfald.

Professor i intern medicin dr. med. Povl Riis er død. Han var et mangeårigt medlem af BS. Her aftrykkes hans artikel om Blicher, tilsendt selskabets medlemmer i 1990. Specialtryk hos Poul Kristensen, Herning 1990

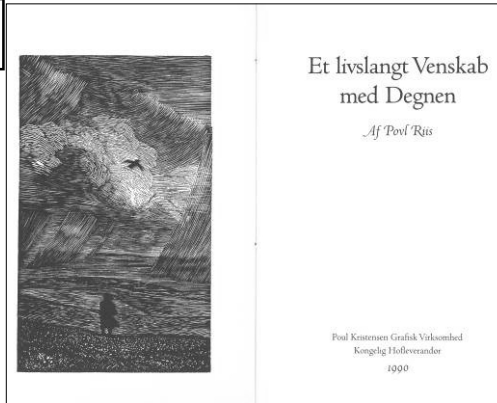
Et livslangt Venskab med Degnen

Man har ofte hævdet, at skolens dansk- og litteraturundervisning kvæler oplevelsen. Det er efter min mening en uholdbar generalisering. Mit første møde med Blichers »Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog« skete netop i en skolesituation. Siden har bogen, eller langnovellen, ofte været genlæst, og genhørt via Thorkild Rooses kongeniale fortolkning.

»Landsbydeggen« har fulgt mig siden. Bøger som venner har jo den egenskab, at de kun ytrer sig ved direkte henvendelse, en asymmetri der endog er forenelig med et livslangt venskab. Hvorfor nu dette Blicher-værk blandt så mange andre? Fordi værket opfylder nogle læserkrav, der ubevidst i ungdommen, senere erkendt ved erfaring og eftertanke, forklarer den stærke personlige tiltrækning.

For det første mestrer Blicher fortællingen, denne mundtlige form der for længe siden er overført til bogens skriftlige. Fortællingens egenart er som bekendt den røde tråd, der fastholder den lyttendes eller læsendes opmærksomhed, hvor opmærksomheden igen hviler på forventningen om at tråden holder beretningen ud, selv om læseren ikke selv kan forudse dens retning og styrke.

For det andet den korte, indholdsmæt-

tede form, som man ellers skal til lyrikken for at møde. Her er ingen utålmodighedsskabende langtrukkenhed som den man ofte møder hos forfattere, der i lav flyvehøjde slår den automatiske skribent til. Blicher kendte begrebet sproglig økonomi.

For det tredje karaktertegningen, der lykkes så fint, selv om den ifølge novelens opbygning må ske i små præcise strøg. Morten Vinges appetit på lærdom og hans ydmyg-stolte selvfølelse udtrykkes klart i omtalen af herskabets fransk-konversation: »Mon ikke jeg skulle lære dette Snølemaal?«. I omtalen af vennen Jens, og hans tidlige kurs væk fra bøgerne og præstefamilien, røbes Mortens splittelse mellem afstandtagen, skadefryd og venskab, i en enkelt afsluttende sætning: »Gud forlade ham hans Vildskab! Den har bedrøvet mig meest«.

Eller da nådigfrøkenen Sophie har ham til bedste efter en lidet helteagtig jagtepisode, og han ender med at skrive » – hun har nogle deilige Tænder«. For den til døden forelskede er selv det spottende smil en velsignelse – alt udtrykt uden ét overflødigt gram litterært fedt.

For det fjerde, fordi læseren opfattes

Avertissements.

De hertil ankomne Skuespillere af den kongelige Theater-Etat ville under deres Ophold i Randers have den Ære at give fire Forestillinger, nemlig:

Fredagen, den 19de Juli
Søndagen, den 21de Juli
Tirsdagen, den 23de Juli
Torsdagen den 25de Juli.

Den første af disse Forestillinger, som finder Sted Fredagen den 19de Juli, vil blive af følgende Indhold:

Familien Riquebourg,

Drama i 1 Act af Scribe,
oversat af Professor Heiberg;

Seer Jer i Speil!

Efterspil i 1 Act paa rimede Vers, efter Tøpfer,
af Professor Heiberg;

Bødkeren,

Syngestykke i 1 Act,
oversat til den franske Originals Musif.

Billetter erholdes hos Hr. Gjaestgiver Rydell, for 4 Rbmfl. Stykket. Ved Indgangen, som aabnes Kl. 6, sælges de overblivende Billetter. Begyndelsen skeer præcise Kl. 7. Billetterne gjælde kun for den Aften, hvortil de ere tagne.

Fra fru Heiberg ved vi at skuespillerne alle måtte lære nye roller for at kunne supplere hinanden. Skuespillerne var bl.a. C. N. Rosenkilde, Christen Foersom, Adolf Pätges (en bror til fru Heiberg), Christian Hansen (ung nydebuteret sanger), kapelmusikus H.S. Paulli (der dirigerede lokale orkestre) og damerne Mad. Wiinsløw, jfr. Fonseca og fru Heiberg. I annoncen mangler til gengæld *Et Fejltrin*, fru Heibergs gennembrud i det tragiske fag (20 år gammel), det skuespil Blicher med frue bl.a. var inviteret til.

Stykket havde stor succes på Det Kongelige Teater med fru Heiberg som grevinde Charlotte. Blicher skriver en lang anmeldelse af stykket *Et Fejltrin* af Eugène Scribe.

Artiklen stod i Randers Avis 18.7.1833

»Om Dramaet »Et Fejltrin« og dets udførelse af det kongelige danske Theaterpersonale.

Om Stykket selv

Der er vel næppe nogen poetisk Opgave saa vanskelig at løse, som den Kotzebue i »Menneskehad og Anger« har – ei engang overhugget, sauet og filet i; og Rowe i »Fair Penitent« ikke er kommet stort bedre fra. Den aandrige, fiinttænkende og dybtfølelsende Franskmand har med let hældig Haand udviklet Knuderne – thi de ere flere – mig i det mindste tykkes det: at saaledes, og næppe anderledes, kan dette moralsk-poetiske Æmne bruges på Scenen. Jeg mener: Han fyldestgjør saavel Moralistsens som Digterens Fordringer: denne ved Sandheden og Styrken i Situationernes Skildring: hin ved den dybtrykkene Fremstilling af Brøden, Angeren og den retfærdige, ikke haarde, men alligevel tunge og nødvendige Straf. Saaledes maa et ømt, men svagt Hjærte bøde for et Øiebliks Forglemmelse af den helligste Pligt; saaledes maa bedraget Kjærlighed lide, tilgive – men aldrig glemme. Det kan den ikke, thi hvo der engang besmitter dens Helligdom, kan aldrig mere betræde den; er ægteskabelig Troskabs skønne Baand eengang løst – det knyttes ikke andengang. En Plet paa Qvindens Reenhed aftvættes ligesaa lidet som Blodpletterne på Lady Macbeths Hænder. Hvo der ikke ved dette Stykke føler, at Theatret er »ej blot til Lyst«, at det ogsaa kan være, bør være en Dydens Skole: den vil til endnu mindre Nytte læse hiin Pavel's navnkundige Præken; thi ingenlunde har nogen gejstlig Taler saaledes forklaret denne Salomons Text: » – Smag ei paa Vellystens Bæger!

»Det øverste deri er født som Honning; »Men – men Bundfaldet det er Gift og Galde».

Saameget om Stykket.

Om dets Udførelse

Scribe har virkelig kun givet det en Hovedrolle, og til denne ville vi holde os; thi – Maaske skal det være Troskabens, Dydens Belønning – Manden bærer sin Skjæbne med større Fatning, hartad Rolighed, end vi kunde vente. Tjeneren er vel en vigtigere og interessantere Person; men dog kun en Bipersson, der gjerne kunde sætte en anden i sit Sted. Og den stakkels Snedkerkone, som allerede er paa Glid, synes at staa ved den Faldnes Side, først for at martre hende imod sit vidende og siden for at at gyde en liden Honningdraabe i den Ulyksaliges dybe Malurtbæger. – Altsaa: Charlotte! Dersom Forfatteren saae vor uforlignelige Kunstnerinde, han behøvede ikke at forstaae et eneste ord Dansk; han vilde ei engang savne denne Mangel: saa kraftigt, tydeligt – stærkere end noget Sprog – taler hendes aandfulde Ansigt. Ved første Indtrædelse læse vi allerede Brøden i hendes mørke, matte og ustadige Blikke, i det skønne Legems usikre Holdning, i den meget vaklende næsten – slentrende Gang; og naar hun – harthad ugratiøst (hun har allerede tabt Opmærksomhed for sig selv) – slænger sig over Bordet, med Armene om Panden, som hun vilde skjule hvad der staaer skrevet – skjule sig for eget Blik: da vide vi strax, at vi skue for os en falden Engel; vi see det og sukke; men snart skal hun gaae os nærmere til Hjærtet. Hendes Anger, hendes Angst, hendes Sjælesmerte stiger med hver Scene, og ved hver Stigen tænke vi: mon hun nu ikke culminerer? Nei – hun gaaer højere endnu. Hvilken Mangfoldighed i hendes – det er med

Nød jeg vil kalde det Kunst; thi her kan ingen tænke paa Kunst! Hvilken skarp Nuancering! Hvilke hurtige, ja lynsnare og sikre Overgange! Kold, ligegyldig mod den jammerlige Tante: i næste Øieblik, midt i al sin Elendighed, omhyggelig for at frelse sin svage medskabning fra en lignende: og nu hos Tjeneren, den fornærmede Ægtefælles tro Tjener! Hun frygter ham, hun agter ham, hun tør ikke, kan ikke vredes paa ham for hans bebrejdende Hentydninger; thi hun er – og dette driver just vor Medynk til det yderste – hun er ikke slet, hun er god, hun er oprigtig, ærlig, elsker sin Mand: hun er en elskelig Hustrue – ak! Paa dette ene ulyksalige Feiltrin nær. Og da han pludselig viser sig for hende – hvilket sønderrivende Skrig! Synet af ham farer gennem hendes Barm som en dræbende Piil; hun synker – vi ønske hende død; men hun skal vaagne til længere Pine. – Anden Act begynder. Hun frygter for at bekjende; men hun ønsker at hun kunde: hun synes at ville lade ham læse i hendes Aasyn, i hendes skamfulde Øine; men hun kan ikke see paa hans; kun da han vender Ryggen til, løfter hun dem med Udtryk, som smelter vore Hjærter. Hvilken inderlig Bønkaldelse! Hun vilde bede med Læberne; men de sammendrage sig krampagtig; deres stumme Sprog taler hele Beedskheden af Syndefaldets Bærme. Selv hendes oprakte, udspilede Hænder frembærer Bønner paa hver en dirrende Finger. Man har en sandfærdig Anecdote om Garrick: at han i Paris i et Selskab blev opfordret til en scenisk Væddestrid med Mademoiselle Clairon. Ikke det franske Sprog mægtig, og da de fleste Tilskuere ikke forstod engelsk,

fremstillede han ved Mimik alene en højst tragisk Begivenhed, han selv havde oplevet, og det med rystende Kraft og Sandhed. Den der har seet Fru Heiberg i et "Feiltrin" ved hvorledes det var muligt. – Endnu kun et Moment! Hvor hun i Vildelse røber sin Brøde: Ophelia! Ja vel! Og meer end Ophelia – men jeg maa holde op; det nytter ikke længere at ville beskrive hvad jeg følte, og længe, længe vil føle, saa ofte dette Mesterstykke af scenisk Kunst kommer tilbage i min Erindring; og det vil ofte skee: jeg hører endnu hendes vanvittige Jammerrøst, jeg seer dette slappe sammenfoldede Legeme og dets slingrende Bevægelser, det vilde Blik, Muskelbevægelserne i dette dødblege, forhen saa yndige Ansigt – ja jeg vil tænke paa Juliette, og stræbe at glemme Charlotte.

Jeg kan ikke slutte denne Artikel uden

nogle Ytringer, som det jyske Publikum er hele det her værende Selskab skyldig. For det første kunne vi ikke andet end erkjende: at de givne Stykker uden Undertagelse vare ypperlige valgte; og for det andet: at de bleve dirigerede og udførte med en Omhyggelighed, Nøjagtighed og Præcision, som intet lod tilbage at ønske: hvorfor enhver skjønnsom Tilskuer vil vide baade Hr. Professor Heiberg og det hele Selskab oprigtig Tak. For det tredje bede vi: at alle de Kunstnere og Kunstnerinder, hvis ypperlige Spil og sammen-spil dette Blads indskrænkede Rum ikke tillader os omstændeligt at udvikle, ville medtage Bevidstheden om Publikums dybtføjte Erkjendelse af deres fortrinlige Præstationer; hvilke, haabe vi, ikke skulde worde de sidste, der oplive den jyske Sommer."

Ved at læse Blichers anmeldelse forstår man bedre den omtalte dame, der besvime.

Efter Heibergs besøg hører man ikke længere Blicher tale ondt om Heiberg.

Bibliotekar i Randers H. Valeur Larsen har tidligere behandlet dette gæstespil og Blichers reaktion i en artikel i *Randers Avis*. Han forestiller sig at Blicher måske stadig tænker på Ernestines "feiltrin" i 1827 i sin omtale af Schribes stykke der netop handler om en kvindes svigten. Han undrer sig over at ingen af Heibergs stykker omtales.

Noter: Mademoiselle Clairon= fransk skuespillerinde; David Garrick= berømt engelsk skuespiller; Claus Pavel = norsk præst senere biskop, dagbogsforfatter 1769-1822; skuespillet (*The fair penitent*)(1703) tragedie i 5 akter af Nicholas Rowe (på dansk *Caliste*). Oversat af Dorothea Biehl.